

פאר מקדושים

פּוּנְיוֹס גַּדְוִידִים מִסְפָּרִים עֵתִיקֵי יוּמָן

פרשת פנחס תשפ"ד

ונתתה מהודך עליו וגו' (כו, ט)

איתא בגמרא (ב"ב עה.) מהודך ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה. ויש להבין מדוע דקדקו לומר זקנים שבאותו הדור אמרו וכו', והלא מסתמא גם הילדים שבאותו הדור אמרו כן כשראו פני משה שהיה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה.

ותירץ הרב הגדול נכד דודי מוהר"ר אשר נר"ו אב"ד דק"ק וויז'ן (אביו של גאון עוזנו השאגת אריה) על פי מה שכתב רבינו חננאל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא קידשו את החודש על פי הראיה אלא על פי החשבון, משום שלא ראו את אור החמה ביום ולא את אור הלבנה בלילה, בגלל העננים שהיו מכסים את המחנה (עי' רבינו בחיי פר' בא יב, ב).

ובזה מדוקדק שפיר הלשון שאמרו, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, מאחר שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא ראו החמה או הלבנה, ואם כן כל אותן הנולדים במדבר לא ראו את החמה והלבנה מעולם, ואם כן מי היה יכול לידע זאת, אם לא הזקנים שהיו באותו הדור שעדיין זכרו את החמה והלבנה קודם שהיה להם ענני כבוד.

הוא דתן ואבירם. (כו, ט)

על הפסוק (תהלים קו, ז) תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם, פירש הרמ"ע מפאנו זללה"ה דבר פלא, וז"ל: הדבר ידוע כי דתן הוא הרשע שאמר לו משה רבנו (שמות ב, יג) 'למה תכה' והוא העיז פניו להשיב בזדון (וינתן בן עזיאל, שם) וממנו נתפרסמה הריגת המצרי. ואבירם היה נגרר אחריו לכל עון ולכל חטאת, כמו שהיו האחרים לקוחים למות לתומם ונמשכים בבלי דעת אחר קרח.

ולפיכך כתיב בפרשת פנחס (כו, ט) הוא דתן ואבירם (ולא כתיב הם דתן ואבירם), ומזה הדמיון בתייחסה העדה לאבירם ונקראת עדת אבירם, כי הוא והם שוים בזה שנוקשו ונלכדו ופתאים עברו ונענשו וכו', ודתן לבדו נבלע בדיוטא התחתונה והאחרים נתכסו בלכד. עכ"ל. (עשרה מאמרות להרמ"ע, מאה קשיטה פרק פ"ג)

וידבר ה' אל משה לאמר, פינחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי (כה י)

והקשה האלשיך הקדוש דלכאורה תיבת לאמר מיותר ע"ש. ויש לפרש הכוונה, שמחמת האמירה שהוא בן אלעזר משבט לוי, אמרו הלא מעולם לא נפרדו שמעון מלוי, ועי"ז נתגו לו ליכנס לעשות צרכיו (עי' סנהדרין פב.).

וזהו הכוונה 'לאמר פינחס בן אלעזר' שעל ידי שאמר שהגני פינחס בן אלעזר משבט לוי, היה לו כח להשיב חימה. (נחלת עזריאל (הוראדנא תקע"ז) לרבי פנחס אב"ד ווענגראבי)

הגני גותן לו את בריתי שלום. (כה יב)

בפסוק וראה בנים לבניך שלום על ישראל (תהלים קכח, ו) יש לדקדק מה שייכות בנים לשלום. אמנם שמעתי רמז, 'מחלוקת' מספר מכוון 'ילדים מתים', וזהו שאמר הפסוק בניך כשתילי זתים וגו' וראה בנים לבניך, הכל תזכה אם שלום על ישראל. והנה 'מחלוקת' הוא אותיות 'לקח מות', כי המחזיק במחלוקת לוקח לעצמו מות, וגורם ח"ו מות לעצמו או לבניו.

ולכן גבי פנחס [שעשה מחלוקת כביכול] נאמר הגני גותן לו את בריתי שלום, דמשום שהוא עשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים זכה לחיי עולמים. וזכה לחיי עולם, כי פנחס הוא אליהו שחי לעולם.

(תקנתא דמשה (אלעסקניץ תקכ"ח) לרבי שמריה אב"ד הלאומיץ)

שעיר עזים אחד חטאת. (כט, יא)

בבעל הטורים כתב טעם, למה לא נאמר ביוה"כ שעיר עזים וכו' לכפר כמו שנאמר בשאר שעירי הרגלים, לפי שיה"כ מכפר. ויש להבין לטעם זה מדוע נאמר לכפר בפר ושעיר של עבודת היום הנאמרים בפר אחרי מות, ובמה נשתנה שעיר המוספים מהם שלא נאמר בו לכפר, הלא כולם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

ואמר הגאון ר' רפאל הכהן האב"ד דקהילות אה"ו ליישב בהא דאמרינן בפסחים דף נ"ט, ואכלו אותם אשר כפר בהם (שמות כט, לג) מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, וכמה דכהנים לא אכלו בשר בעלים לא מתכפר ע"ש.

ולכן לא נאמר לכפר בשעיר המוספין של יוה"כ, כי הוא היה מן החטאות הנאכלות, וא"כ לא נשלמה הכפרה ביוה"כ עצמו, כי הכהנים לא יכלו לאכול מן הבשר כדת היום עד הערב. אבל בפר ושעיר שבעבודת היום נכון הוא שנאמר לכפר, כי הם היו מן החטאות הנשרפות, וא"כ נשלמה הכפרה בו ביום. ודפח"ח.

(ליקוטי בשמים (ורשא תרס"ג) לרבי יחיאל מיכל בערמן)

וביום הששי וגו' מנחתה ונסכיה. (כט לא)

נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטים, הרי מ"ם י"ד מ"ם - מים, מכאן רמז לניסוך מים מן התורה. (שבת קג.)

טעם לניסוך המים בחג הסוכות, כי כל מקום שיש לפרש בתורה כמה פירושים, התקינו חכמים לקיים כולם, כמו ביום כיפור נאמר 'מחילה' (בנוסח התפילה) ע"כ צריך לפייס כל אחד את חברו, וגם צריך מחולות כמ"ש (תענית כו:) בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים וכו', שמחילה הוא גם כן לשון מחול. וגם בעומר נאמר (ויקרא כג, יא) 'והניח' כמשמעו, ועוד התקינו שיהיה מנופה ביי"ג נפה (מנחות טו.) ולכך גם 'מכין' המן בפורים משום שנאמר (שמות יד, י) כי מחה אמהה את זכר עמלק, ומחי הוא גם מלשון הכאה כמו מחי ומסי שאומרים בסיום הסליחות, וזה כלל בכל התורה.

וכן כאן 'סוכה' הוא לשון חסך גסך (במדבר כח, ז), ולכן היה בחג ניסוך המים.

(אמרי פנחס (אות תקפ) להרה"ק רבי פנחס מקאריץ)

אבינו מת במדבר, והוא לא היה וגו' בעדת קרח, כי בחטאו מת ובנים לא היו לו. (כו, ג)

וקשה למה להו למימר שלא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח, דמה נפקא מינה בזה.

ונראה לעניות דעתי, דאלו היה בעדת קרח לא היה להם לבקש נחלה, דאיתא בפרק יש גוחלין (ב"ב קיש:) חכמניות ודרשניות היו, אמרו ממה נפשך אם אנו כבנים נירש נחלת אבינו, ואם לאו תתייבם אמנו. ואם היה אביהן בעדת קרח לא היה מקום לממה נפשך שלהם, דאיכא למימר לעולם אינם כבנים, ואף על פי כן אי אפשר לייבם אםם כיון שאביהן עדיין חי וקים, דאיתא במדרש, בפרשת קרח (ית, יט) וירדו חיים שאולה, יש אומרים חיים וקיימים עכשיו.

ואיתא בפסקי מהרא"י (סי' קב) לבעל תרומת הדשן, שאלה, אשתו של אליהו מהו [האם יש לה דין אשת איש אחרי שעלה בחייו השמימה], ונפקא מינה שאם יזכה אחד בדור הזה למעלה זו, והשיב, אשת רעהו אסרה תורה ולא אשת מלאך, כי אליהו נעשה מלאך. אם כן קרח אף על פי שנעלם מן העין ואיננו, מכל מקום אשתו אסורה לשוק וליבם. וזהו שאמרו שצלפחד אבינו לא היה בעדת קרח רק בחטאו מת, ולכן דייקו לומר שהוא מת ממש ואינה אשת איש, ואם כן למה לא תתייבם אמנו.

(תפארת הגירושני (פרנקפורט דמיין תנ"ט) פרשת קרח, לרבי גרשון אשכנזי ממיץ)

רבי גרשון אשכנזי ז"ל בעל עבודת הגרשוני

- י' אד"ב תנ"ג -

נולד בקראקא בשנת שע"ה, והיה תלמיד הב"ח ובעל מגיני שלמה ושל חותנו הגאון רבי מנחם מענדל בעל שו"ת צמח צדק.

תלמידו הגדול דוד אופנהיים כותב בהקדמתו על חידושי הגרשוני, שרבו היה מאור ובואר הגולה, ועליו אמרו אילו נשתכחה התורה ח"ו, היה הוא מהדר לה בפילפולא חריפתא לאמיתתה של תורה.

אחרי שכהן כאב"ד בק"ק פרוסטיץ, הענא, ניקלסבורג ווינה, נתקבל בשנת ת"ל לאב"ד מיץ על מקום הגאון בעל קיקיון דיונה, ושם הרביץ תורה יותר מארבעים שנה, ומכל פינות העולם נאספו אליו תלמידים.

וכשנסתלק הגאון ז"ל היה כ"כ מכובד אצל חכמי דורו, שגזרו שלא ישמע שום כלי שיר וזמר בכל בתי היהודים משך כל השנה שמת בו. (מלא"ה)

